

ÅRETS ARKITEKTURKOMMUN 2020

Sveriges Arkitekter

HSB – där möjligheterna bor

Innehåll

Bakgrund	3
Kort beskrivning	4
Ekologiska hållbarhetsaspekter inom arkitekturen	4
Arkitekternas bedömning	5
Byggande, administrativa rutiner och lagefterlevnad	6
Årets arkitekturkommun	7
Vinnare av Årets arkitekturkommun	8
Ortsanalyser	10

Foto omslagsbilder: Karlstads kommun

Bakgrund

Arkitektur är en ständigt aktuell samhällsfråga, men just nu kanske mer aktuell och angelägen än på länge. Våra samhällen förändras, inte minst på grund av en snabb urbanisering och ett stort behov av bostäder. Varje dag påverkas vi allihop av arkitekturen – vår livsmiljö.

Det är i kommunerna det händer. De har en nyckelroll för att möjliggöra bostadsbyggandet men även för att se till att det vi bygger blir så bra som möjligt. Utmaningen är inte endast att bygga många bostäder, utan även våra framtida städer och livsmiljöer i vilka vi förutom att bo även ska leva, trivas och må bra.

För att uppmärksamma betydelsen av att kunna arbeta både med ett omfattande bostadsbyggande och att samtidigt bygga en så attraktiv stad eller livsmiljö som möjligt har HSB Riksförbund och Sveriges Arkitekter tagit fram ett index som mäter vilken kommun som arbetar bäst med dessa frågor. Arbetet med att ta fram underlag och genomföra undersökningen som utmärkelsen Årets arkitekturkommun bygger på genomförs av det oberoende undersöknings- och analysföretaget Evimetrix på uppdrag av HSB Riksförbund och Sveriges Arkitekter.

Karlstads inre hamn
Foto: Karlstads kommun

Kort beskrivning

Utmärkelsen Årets arkitekturkommun bygger på två olika komponenter. Den första är ett index som är skapat utifrån en enkätundersökning riktad till Sveriges arkitektkår. I enkätundersökningen har arkitekterna ombetts bedöma dialogklimatet mellan kommunen och arkitekterna men också arkitekturkompetensen i kommunen, hur kommunen arbetar för att utveckla arkitektoniska värden med mera. Den andra komponenten i utmärkelsen bygger på offentlig statistik. Här värderas landets kommuner utifrån förmågan att planera byggande ställt i relation till befolkningsutvecklingen och hur väl planerna realiserar men också hur väl kommunerna lever upp till lagkrav vad gäller riktlinjer för markanvisningar, översiktsplanering med mera.

Den offentliga statistiken är hämtad från SCB:s register rörande befolkning, boende och byggande. Vidare har vi använt uppgifter från Boverkets bostadsmarknadsenkät för att studera hur kommunernas administrativa rutiner fungerar och hur de lever upp till olika lagkrav rörande planering, boende och byggande.

Genom att använda en kombination av både professionens syn på hur samarbetet och dialogen fungerar och olika mått på kommunernas faktiska arbete utifrån offentlig statistik får vi ett flerdimensionellt perspektiv på kommunernas arbete med bostadsplanering, byggande och arkitektur. Detta flerdimensionella perspektiv ger utmärkelsen Årets arkitekturkommun.

Ekologiska hållbarhetsaspekter inom arkitekturen

Inför årets arbete med att ta fram resultaten för Årets arkitekturkommun hade HSB Riksförbund, Sveriges Arkitekter och Evimetrix för avsikt att tillföra en eller ett par aspekter för att även kunna premiера arbete med och ambitioner för minskad klimat- och miljöpåverkan vid byggnation.

När det sedan blev tid att sammanställa årets resultat gick det inte att få fram relevanta och tillförlitliga data inom detta område. Detta berodde på att de kvaliteter som planerades ingå i utmärkelsen inte mättes i år. Därför tar inte utmärkelsen i år någon direkt hänsyn till dessa aspekter. Till kommande år kommer – i brist på tillräckligt kvalitativa offentligt tillgängliga data på området – denna typ av aspekter därför att inkluderas i enkätundersökningen som riktas till arkitektkåren.

Bryggan i Karlstad
Foto: Karlstads kommun

Flygbild över Örebro
Foto: Örebro kommun

Arkitekternas bedömning

Under försommaren och sommaren har en enkätundersökning skickats ut till yrkesverksamma medlemmar i Sveriges Arkitekter. Sysselsatta i privat sektor har – om de i sin yrkesutövning har kontakt med kommuner – fått bedöma fem olika kvaliteter vad gäller de kommuner de har kontakt med. Sysselsatta i kommuner har fått bedöma den egna kommunen utifrån fyra olika aspekter.

Totalt har 739 arkitekter besvarat undersökningen. I genomsnitt har varje respondent givit omdöme om drygt 2,3 kommuner, vilket gör att vi har ungefär 1 700 omdömen om landets kommuner. Totalt finns omdömen om 185 av landets 290 kommuner. Det ska dock framhållas att en del – främst små kommuner – endast fått enstaka omdömen och dessa redovisas inte.

Den totala rankingen utifrån arkitektkårens omdömen omfattar därför 80 kommuner som enligt vår mening har ett rimligt antal svar för att kunna bedömas. Dessa kommuner svarar emellertid för nära 80 procent av landets bostadsbyggande de senaste fem åren. Syftet med undersökningen är att fånga arkitekternas bedömning av arkitekturkompetensen i kommunerna samt dialogklimatet och kommunernas strategiska arbete med arkitektoniska värden.

Följande frågeställningar har arkitekter i privat sektor ombetts bedöma:

- ▶ Arkitekturkompetensen i kommunen
- ▶ Bemötandet från kommunens personal
- ▶ Kommunens engagemang för att utveckla de arkitektoniska värdena
- ▶ Kommunens nytänkande och vilja att pröva nya lösningar
- ▶ Dialogklimatet mellan arkitekterna och kommunen

De kommunanställda arkitekterna har bedömt följande kvaliteter:

- ▶ Kommunen har ett stort engagemang för att utveckla de arkitektoniska värdena
- ▶ Kommunen ser plan- och bygglovsfrågor som en strategisk fråga för kommunens utveckling
- ▶ Kommunen anser att arkitektoniska värden är väsentliga i plan- och bygglovsarbetet
- ▶ Kommunen är nytänkande och har en vilja att pröva nya lösningar

Bedömningen har gjorts på en 9-gradig svarsskala och resultatet har därefter räknats om till ett indexvärde på skala 0–100, där svaret 1 är 0 och svaret 9 motsvarar 100.

Indexvärdena totalt ser ut som nedan:

	2020	2019	2018	2017
Arkitekturkompetensen i kommunen	61	61	61	56
Bemötandet från kommunens personal	70	70	68	67
Kommunens engagemang för att utveckla de arkitektoniska värdena	64	63	64	61
Kommunens nytänkande och vilja att pröva nya lösningar	60	60	61	58
Dialogklimatet mellan arkitekterna och kommunen	70	69	69	66
Index för privat sektors omdöme	66	65	65	62

	2020	2019	2018	2017
Kommunen har ett stort engagemang för att utveckla de arkitektoniska värdena	71	71	67	68
Kommunen ser plan- och bygglövsfrågor som en strategisk fråga för kommunens utveckling	78	77	74	76
Kommunen anser att arkitektoniska värden är väsentliga i plan- och bygglövsarbetet	73	73	68	67
Kommunen är nytänkande och har en vilja att pröva nya lösningar	71	70	67	69
Index för kommunanställdas omdöme	73	73	69	70

De två delarna har vägts ihop till det sammanslagna totalmättet ”Index för arkitekternas bedömning” som i årets undersökning får värdet 68. Detta är en förbättring med två betygsenheter jämfört med 2019. Anledningen till att det sammantagna resultatet i år faktiskt ökar med två betygsenheter är att en något större andel kommunanställda arkitekter svarat jämfört med tidigare. Deras betyg är något högre än de privatanställdas betyg och därmed blir det sammanvägda resultatet också något högre.

Värt att notera är att sysselsatta i privat sektor över tid värderar undersökta kvaliteter på en i huvudsak lägre nivå än de kommunanställda. Skillnaderna i resultat inom respektive grupp av arkitekter är mycket små i årets undersökning. Det kan dock konstateras att resultaten trendmässigt synes bli något bättre i år och särskilt vid jämförelse med det första undersökningsåret, 2017.

Byggande, administrativa rutiner och lagefterlevnad

Det andra indexet som används syftar till att belysa hur kommunerna skapar förutsättningar för byggande och hur väl detta motsvarar behoven men också i vilken utsträckning kommunen antagit riktlinjer för byggandet, har väl fungerande rutiner och följer lagar och förordningar.

Indexet rörande byggande, administrativa rutiner och lagefterlevnad omfattar sju olika parametrar som poängsatts. Den maximala poängen som en kommun teoretiskt kunnat uppnå är 24 poäng, vilket skulle ha givit index 100. Den högsta totalpoängen som uppnåtts är emellertid 18 poäng, vilket kommunerna Ekerö, Stockholm och Malmö når.

Gångstråk i Borlänge
Foto: Borlänge kommun

Följande sju parametrar ingår i indexet:

- ▶ Genomsnittligt planerat bostadsbyggande i relation till genomsnittligt flyttnetto 2015–2019
- ▶ Andel påbörjat byggande i relation till planerat bostadsbyggande 2015–2019
- ▶ Balans eller obalans vad gäller boende för unga under den senaste 5-årsperioden
- ▶ Om kommunen antagit riktlinjer för bostadsbyggande och i så fall vilket år
- ▶ Kommunens användning av markanvisningar och uppgift om kommunen antagit riktlinjer för markanvisningar (enligt lag 2014:899)
- ▶ Senaste antagandear för översiktsplan (ÖP)
- ▶ Om kommunen har en uttalad arkitekturpolicy och en samlad strategi för arkitektur i kommunen

Uppgifterna som använts som grund för ovanstående parametrar är hämtade från SCB:s officiella statistik vad avser folkmängd, flyttnetto och påbörjat byggande.

Övriga uppgifter är hämtade från Boverkets bostadsmarknadsenkäter 2014–2020 och den undersökning som gjorts bland arkitekter.

Poängsättningen för respektive kommun har omräknats till ett indexvärde på skala 0–100.

Rankningen av kommunerna inom detta delindex omfattar landets samtliga 290 kommuner.

Årets arkitekturkommun

Mättet Årets arkitekturkommun består av de två ovan beskrivna delindexen. Vi har valt att ta fram ett medelvärde för respektive kommun det vill säga.

$(\text{Arkitekternas bedömning} + \text{Byggande, rutiner och lagar})/2$

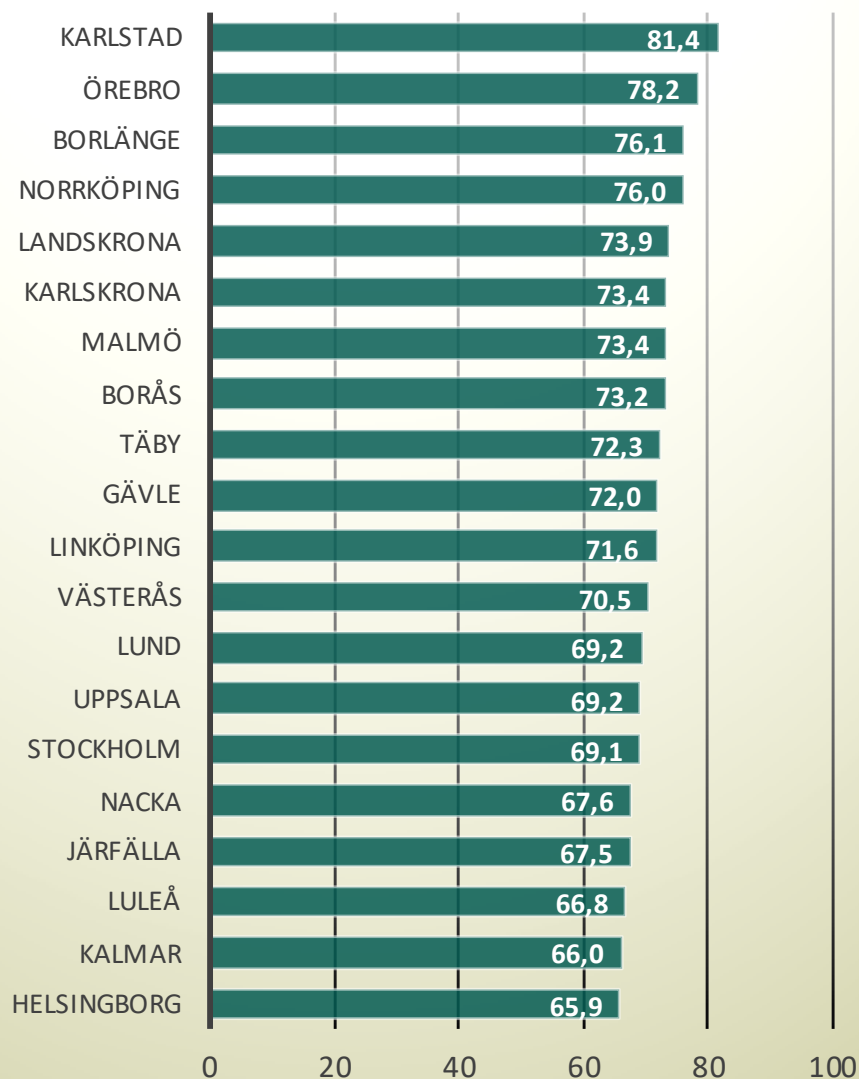
Eftersom vissa kommuner har få svar vad avser bedömningar från arkitektkåren har vi valt att begränsa listan. Detta gör att vi har 88 kommuner som fått tillräckligt med omdömen (minst 6) från arkitektkåren.

Årets arkitekturkommun 2020 omfattar således 80 kommuner. Dessa har under den senaste femårsperioden svarat för nära 80 procent av landets bostadsbyggande.

Vinnare av Årets arkitekturkommun

ÅRETS ARKITEKTURKOMMUN 2020

*Datansamling och analys: Evimetrix AB
Källor: SCB och Boverket*

Kommentar

Som framkommit av beskrivningen av hur utmärkelsen Årets arkitekturkommun är uppbyggd så räcker det inte bara med att leverera en god service till arkitektkåren eller att ha väl fungerande rutiner, processer och byggande i kommunen. För att komma högst upp behöver man både leverera service och ha väl fungerande rutiner.

2017 vann Örebro med två tiondelar framför Växjö och därefter kom Malmö. 2018 tog Växjö översta pallplatsen tre tiondelar före Landskrona och med Örebro på tredje plats (Malmö femma). Förra året vann Malmö ganska tydligt före Örebro och Borås.

2020 vinner Karlstad ganska tydligt före Örebro och därefter Borlänge. Örebro är den kommun som uppvisat mest stabilt resultat då de varit med på podiet samtliga år. Det är nu fjärde året som utmärkelsen Årets arkitekturkommun delas ut och det börjar nu också finnas en del intressanta resultat att följa över tid. Som nämnts har Örebro legat stabilt i topp, och sett över samtliga år är Örebro bäst i genomsnitt. Tvåa är Malmö följt av Landskrona på tredjeplats. Norrköping och Lund delar fjärdeplatsen och därefter kommer Uppsala, Linköping och Borås. Växjö som både vunnit och kommit tvåa placerar sig bara på plats nio i långtidsrankningen, vilket beror på att arkitektkåren ger ett betydligt lägre omdöme om kommunens arbete jämfört med tidigare. Kalmar kommer på tionde plats i långtidsrankningen.

Vi kan vidare konstatera att det genomsnittliga resultatet på topp 20 kontinuerligt ökat år för år. 2017 var det genomsnittliga resultatet där 66,1. Året efter låg genomsnittet på 68,9. Förra året var snittet 70,8 och i år är det genomsnittliga resultatet 71,7 på topp 20.

En intressant regional observation är att fem kommuner i Skåne och Blekinge placerar sig på topp 20 i år. Fyra kommuner i Stockholms län placerar sig på topp 20 och ett par kommuner i Östergötland samt kring Mälaren och Hjälmaren återfinns på listan. Även kommuner norr om Mälardalen återfinns på topp 20. Det som emellertid är slående är att endast Borås i Västra Götaland återfinns på listan och att inga kommuner i eller kring Storgöteborg eller i Halland finns med. Mölndal, Partille, Skövde, Falkenberg och Ulricehamn har varit på topp 20 ett eller två år men inte i år; nu är endast Borås representant för Västsverige.

Värmlands museum, Karlstad
Foto: Erik Mårtensson

Ortsanalyser

Likt förra året följer nedan korta ortsanalyser för de kommuner som ligger på topp 20.

1. KARLSTAD

Karlstad vinner utmärkelsen Årets arkitekturkommun 2020. Förra året var Karlstad nykomling på topp 20 (placerade sig på tiondeplats) men har i år gått hela vägen till förstaplatsen. Karlstad har varje år sedan Årets arkitekturkommun skapades utvecklats och förbättrat sin placering. 2017 placerade sig Karlstad på en blygsam plats 62, därefter 45 och förra året på plats 10. Karlstad är den kommun som förbättrat sin placering mest av alla kommuner. Framgången är en kombination av att arkitektkåren ger ett mycket gott omdöme samtidigt som delindexet rörande byggande, administrativa rutiner och lagefterlevnad stärkts ytterligare.

Byggande, administrativa rutiner och lagefterlevnad

Förra året var Karlstad årets klättrare vad gällde delindexet byggande, administrativa rutiner och lagefterlevnad. Karlstad har hållit i sina resultat avseende rutiner och lagefterlevnad. Samtidigt har påbörjat bostadsbyggande i relation till planerat bostadsbyggande balanserats i högre utsträckning än tidigare, vilket givit ytterligare lite poängtillskott i beräkningen av indexet. Karlstad har därigenom också förbättrat sin placering inom detta delindex från plats 28 till en delad sjätteplats.

Arkitektkårens bedömning

Arkitektkårens omdöme om Karlstad har stärkts jämfört med förra året och Karlstad är den kommun på topp 20 som får bäst betyg av arkitektkåren. Även förra året låg Karlstad bra till i detta delindex och placerade sig då på plats elva. Både privatanställda arkitekter och de kommunanställda arkitekterna ger mycket höga omdömen. Det är emellertid omdömet från de privatanställda arkitekterna som stärkts till i år och denna grupp är också fler till antalet än de kommunanställda, vilket medför en större positiv påverkan på resultatet. De privatanställda arkitekterna gav goda omdömen 2019 men ger nu mycket starka omdömen rörande kommunens arkitekturkompetens, bemötande, dialogklimat, engagemang och nytänkande.

2. ÖREBRO

Örebro har varit i topp samtliga fyra år som utmärkelsen Årets arkitekturkommun delats ut. 2017 vann Örebro. Året efter kom kommunen trea och förra året liksom i år kommer Örebro tvåa. Ingen annan kommun har uppvisat en så stabil placering i toppen.

Byggande, administrativa rutiner och lagefterlevnad

Örebro har emellertid i år fått något lägre resultat vad gäller delindexet avseende byggande, rutiner och lagefterlevnad. Skillnaden i resultatet är dock mycket liten och förklaras av att kommunens riktlinjer för bostadsförsörjningen inte är riktigt lika färskasom föregående år. En faktor som emellertid skulle kunna stärkas i Örebro – där resultatet är något lägre än hos flera av toppkonkurrenterna – är faktorn genomsnittligt planerat bostadsbyggande i relation till genomsnittligt flyttnetto. Här har Örebro en lägre kvot mellan planerat bostadsbyggande och flyttnetto jämfört med många andra.

Arkitektkårens bedömning

Samtidigt som rutiner och processer har fått ett något lägre resultat i Örebro så har indexet som visar arkitektkårens bedömning ökat i ungefär motsvarande mån. Örebro har legat bra till redan tidigare år och har i år fått ännu bättre omdöme från arkitektkåren. Det är framför allt de privatanställda arkitekterna som ger ett högre omdöme i år. Det som stärkts är framför allt kvaliteterna som rör arkitekturkompetensen i kommunen, bemötandet från kommunens personal och dialogklimatet mellan den privata arkitektkåren och Örebro kommun.

3. BORLÄNGE

Borlänge kommun är ny på topplistan och därmed också ny på podiet. Borlänge har tidigare år inte haft tillräckligt många bedömningar från arkitektkåren för att det delindexet skulle få ingå i den totala bedömningen i Årets arkitekturkommun (minst sex arkitekter ska ha bedömt kommunen). I år uppfyller emellertid Borlänge denna grundnivå men det är inte bara arkitektkårens bedömning som gjort att Borlänge fått ett resultat som placerar kommunen i topp.

Byggande, administrativa rutiner och lagefterlevnad

Delindexet som rör byggande, rutiner och lagefterlevnad har tagits fram för landets alla 290 kommuner alla år som utmärkelsen funnits. Det kan konstateras att Borlänge utifrån studerade kvaliteter tagit ett stort kliv framåt från tidigare år. 2019 placerade sig Borlänge på plats 183 i detta delindex men har i år klivit upp till en delad 29:e plats. Borlänge har – enligt den offentliga statistiken – i tydligare utsträckning använt markanvisningar och antagit riktlinjer för markanvisningar. Vidare har Borlänge nu en samlad strategi för arkitekturen i kommunen, vilket saknats tidigare. Det planerade byggandet i relation till genomsnittligt flyttnetto är i något bättre balans jämfört med tidigare år. Ovanstående punkter har sammantaget medfört att Borlänge tagit stora kliv framåt. Samtidigt kan konstateras att det fortfarande finns ytterligare förbättringspotential då andelen påbörjat byggande i relation till det planerade byggandet är mycket lågt. Ett arbete för att byggandet ska gå från planeringsstadiet till att faktiskt förverkligas kan stärka Borlänges resultat ytterligare.

Arkitektkårens bedömning

Arkitektkåren ger sammantaget ett mycket gott omdöme om Borlänge. De privatanställda arkitekterna ger mycket starka omdömen om bemötandet i kommunen, dialogklimatet, engagemanget och viljan att pröva nya lösningar. Även de kommunanställda ger goda omdömen vad gäller till exempel hur arkitektoniska värden beaktas i plan- och bygglovsärenden och hur frågor om arkitektoniska värden används ur ett strategiskt samhällbyggnadsperspektiv.

4. NORRKÖPING

Norrköping har funnits med på topp 20 varje år som Årets arkitekturkommun genomförts. Norrköping upprepar förra årets fjärdeplacering, vilket också är den högsta placeringen som kommunen nått. Norrköping har också ökat sitt sammantagna indexvärde i årets undersökning.

Byggande, administrativa rutiner och lagefterlevnad

Norrköpings resultat vad gäller byggande, rutiner och lagefterlevnad har de facto fått ett lägre indexvärde i år. Poängen har minskat med drygt åtta enheter och Norrköping faller från delad andraplats till en delad sextondeplats plats. Anledningen till att resultatet blir något lägre är att det planerade byggandet i relation till genomsnittligt långsiktigt flyttnetto minskat något, vilket medför en lägre poäng. Vidare är vissa styrdokument (kommunens riktlinjer för bostadsförsörjningen) inte lika aktuella och nya som förra året, vilket även det påverkar resultatet. Detta innebär emellertid inte nödvändigtvis att riktlinjerna för kommunens bostadsförsörjning är utdaterade.

Arkitektkårens bedömning

Arkitektkåren ger Norrköping ett fortsatt bra betyg och betydligt högre än förra året. Kommunen ökar från plats 17 till plats 5 i denna rankning. Det är framför allt de privatanställda arkitekterna som i år ger Norrköping ett bättre omdöme. Kommunens bemötande, dialogklimatet med arkitektkåren och kommunens nytänkande och vilja att pröva nya lösningar har varit nyckeln till de privata arkitekternas stärkta omdöme.

5. LANDSKRONA

Landskrona var på podiet för två år sedan men tappade förra året till trettonde plats. I år har emellertid resultaten stärkts och Landskrona klättrar upp till en femteplats. Detta beror främst på att Landskrona hämtat tillbaka några poäng i delindexet byggande, rutiner och lagefterlevnad, samtidigt som arkitektkåren fortsatt ger mycket goda omdömen.

Byggande, administrativa rutiner och lagefterlevnad

Indexet som rör byggande, rutiner och lagefterlevnad får högre poäng i år. I indexet har Landskrona fått ett högre resultat vad gäller genomsnittligt planerat byggande i relation till genomsnittligt årligt flyttnetto. Här har det planerade byggandet ökat samtidigt som det genomsnittliga flyttnettot minskat något. Dessa två faktorer har samverkat mot en bättre balans mellan planer och flyttnetto. Landskrona skulle emellertid kunna nå än högre resultat om det planerade bostadsbyggandet också i större utsträckning omsattes i faktiska byggstarter. Här ligger kommunen förhållandevis lågt i jämförelse med många andra kommuner. En annan faktor som bidragit till att Landskrona fått ett bättre betyg i år är att kommunen nu enligt uppgift har en uttalad arkitekturpolicy, något som premieras i utmärkelsen Årets arkitekturkommun.

Arkitektkårens bedömning

Arkitektkåren har givit något lägre poäng i år till Landskrona. Skillnaden är emellertid liten. För två år sedan placerade sig Landskrona på första plats i arkitektkårens totala bedömning och förra året blev det en andraplats. I år får Landskrona nöja sig med en sjundeplats, vilket dock främst beror på att några kommuner ökat sina resultat och gått om Landskrona.

6. KARLSKRONA

Karlskrona kommun har placerat sig topp 20 i utmärkelsen Årets arkitekturkommun åren 2017 och 2018 men föll ner något i resultatlistan förra året. I år klättrar emellertid Karlskrona till plats sex.

Byggande, administrativa rutiner och lagefterlevnad

När det gäller indexet som rör byggande, rutiner och lagkrav så är resultatet för Karlskrona i år oförändrat. Ska Karlskrona komma ännu lite högre verkar det behövas ett arbete för att uppdatera eller aktualitetspröva kommunens översiktsplan.

Arkitektkårens bedömning

Den stora förbättringen i år återfinns i resultaten från arkitektkåren. Här undersöks bland annat hur kommunanställda uppfattar att kommunen arbetar med arkitektoniska värden i plan- och bygglovsärenden men också om man prövar nya lösningar med mera. Det är dock framför allt de privatanställda arkitekterna som i år är betydligt mer nöjda med Karlskrona kommun. Resultaten har stärkts i alla delar men särskilt vad gäller kommunens bemötande, dialogklimatet och kommunens nytänkande och vilja att pröva nya lösningar. De privatanställda arkitekterna upplever också att arkitekturkompetensen i kommunen har stärkts jämfört med tidigare.

7. MALMÖ

Förra årets vinnare – Malmö – placerar sig i år på en sjundeplats. Den förändrade placeringen beror på att såväl resultatet vad gäller delindexet byggande, rutiner och lagefterlevnad fått något lägre poäng i år samtidigt som även arkitektkåren ger ett något lägre omdöme om kommunen. Detta tillsammans med att flera andra kommuner ökat sina resultat – särskilt från arkitektkåren – gör att Malmö tappar ett antal placeringar.

Byggande, administrativa rutiner och lagefterlevnad

Malmö har fortsatt ett planerat byggande väl i takt med genomsnittligt flyttnetto. Vidare visar statistiken att det planerade byggandet också i stor omfattning omsätts i faktiska byggstarter. Det som medfört att Malmö får marginellt lägre poäng i år är att stadens riktlinjer för bostadsbyggandet inte är riktigt lika färskas som förra året. Förra året hade Malmö högst poäng av alla kommuner. I år delar Malmö förstaplatsen med Stockholm och Ekerö.

Arkitektkårens bedömning

Arkitektkåren ger sammantaget ett gott omdöme om Malmö stads arbete med arkitektur och arkitektoniska värden. De kommunanställda ger fortsatt ett mycket bra omdöme, men i jämförelse med förra året ett tydligt lägre omdöme om stadens engagemang för arkitekturfrågor och arkitektoniska värden i plan- och bygglovsprocessen. Även stadens nytänkande och vilja att pröva nya lösningar ges ett tydligt lägre omdöme av de kommunanställda arkitekterna. De privatanställda arkitekterna ger Malmö stad ett godkänt omdöme. Resultatet är lite lägre än förra året. Det ska dock framhållas att om Malmö önskar konkurrera om förstaplatsen i Årets arkitekturkommun behöver bemötandet från kommunen stärkas liksom dialogklimatet med den privata sektorn.

8. BORÅS

Borås kommer i år på en åttondeplats efter att förra året tagit bronspengen. Resultatet är fortsatt mycket bra. Delindexet om byggande, rutiner och lagefterlevnad får ett något lägre resultat i år samtidigt som arkitektkårens omdöme ökar med 0,2 poäng. Detta till trots tappar Borås en del placeringar då andra kommuner fått ännu högre omdömen från arkitektkåren.

Byggande, administrativa rutiner och lagefterlevnad

Byggande, rutiner och lagefterlevnad ges ett något lägre omdöme i år jämfört med 2019. Resultatet är dock betydligt bättre än 2017 och 2018. Anledningen till att resultatet inom detta delindex blivit något lägre i år är att påbörjandegraden av planerat byggande sjunkit jämfört med förra året. Ska Borås åter klättra upp mot toppen skulle således fler bostadsprojekt behöva startas, men det ska också framhållas att det planerade byggandet i relation till genomsnittligt långsiktigt flyttnetto skulle kunna stärkas. Fler planer och fler starter kan alltså stärka resultaten.

Arkitektkårens bedömning

Arkitektkårens omdöme om Borås kommun är fortsatt mycket bra och har som nämnts ökat med 0,2 poäng. Förra året intog Borås förstaplatsen vad gäller arkitekternas omdöme. Trots att resultatet har stärkts kommer Borås i år först på sjätte plats efter Karlstad, Borlänge, Karlskrona, Örebro och Norrköping. Det är tätt i toppen och om Borås ytterligare stärker bemötandet gentemot den privata sektorn samt premierar nytänkande och möjliggör nya lösningar inom arkitekturen, finns goda möjligheter att åter ligga i topp.

9. TÄBY

Täby kommun är ny på topp 10 men har de senaste två åren legat på topp 20 med placeringarna 16 och 18. Täby har klättrat i rankningen genom att stärka sina resultat inom de båda delindex som utmärkelsen bygger på. Första året utmärkelsen togs fram låg Täby på plats 60 och kommunen är därmed en av de kommuner som över tid tagit störst kliv framåt.

Byggnad, administrativa rutiner och lagefterlevnad

Täby kommun har i år fått ett stärkt betyg avseende byggnad, rutiner och lagefterlevnad. Kommunen har ett relativt högt genomsnittligt flyttnetto och har under senare år också ökat det planerade bostadsbyggandet betydligt. Detta är en av faktorerna bakom att Täby nu får högre poäng. Vidare kan noteras att kommunen enligt Boverkets uppgifter tagit fram en samlad strategi för arkitekturen i kommunen, vilket tidigare saknats eller i vart fall saknats uppgift om. Även detta bidrar till att stärka resultaten. Täby placerar sig på en delad sjätteplats i detta index i år jämfört med en tjugondeplats plats förra året.

Arkitektkårens bedömning

Täby bibehåller i stor utsträckning den uppnådda nivån vad gäller omdömet från arkitektkåren. Resultatet har förbättrats med 0,2 poäng i år jämfört med förra året. Arkitektkåren ger ett klart godkänt omdöme, men om Täby ska klättra ytterligare bör de framför allt stärka kvaliteterna som de privatanställda arkitekterna bedömt. Det gäller samtliga kvaliteter inom detta område. Det vill säga: lyft arkitekturkompetensen i kommunen ytterligare, förbättra bemötandet gentemot den privata sektorn, öka engagemanget för att utveckla de arkitektoniska värdena, pröva nya lösningar och stärk dialogklimatet med de privata aktörerna.

10. GÄVLE

Gävle har inte tidigare funnits med på topp 10. Avancemanget förklaras främst av bättre omdömen från arkitektkåren men även att delindexet rörande byggnad, rutiner och lagefterlevnad stärks.

Byggnad, administrativa rutiner och lagefterlevnad

Resultatet för Gävle har stärkts som en följd av att planerat byggnad i relation till genomsnittligt flyttnetto är mer i balans jämfört med tidigare. Men resultatet har också stärkts då det synes ha påbörjats ett arbete med att utveckla en tydlig arkitekturpolicy för kommunen. För kommande år finns potential att stärka resultatet ytterligare om en sådan policy samt tydliga strategier för kommunens arkitektur fastställs.

Arkitektkårens bedömning

Omdömet från arkitektkåren har tydligt förbättrats från tidigare år. Det är särskilt de privatanställda arkitekterna som upplever att kommunens engagemang, bemötande, dialogklimat, nytänkande och arkitekturkompetens stärkts. De privatanställda arkitekterna ger hela 15 poäng bättre omdöme i år jämfört med förra året, vilket är en starkt bidragande orsak till att Gävle klättrar till en tiondeplats på listan för Årets arkitekturkommun.

11. LINKÖPING

Linköping har funnits med på topp 20 alla år som Årets arkitekturkommun genomförts. Första året placerade sig kommunen på plats fem, därefter sju, nitton och i år på plats elva. I långtidsrankningen ligger Linköping på plats sex bland dem som erhållit resultat alla år.

Byggnade, administrativa rutiner och lagefterlevnad

Linköpings kommun placerar sig högre på delindexet rörande byggande, rutiner och lagefterlevnad i år jämfört med tidigare. I år landar Linköping på en delad fjärdeplats och har förbättrat sitt resultat något. Förra året noterades att det som framför allt skulle kunna stärkas var att öka det planerade byggandet i relation till långsiktigt flyttnetto. Detta är precis vad som har skett i år. Det genomsnittliga långsiktiga flyttnettot har ökat i år jämfört med förra året men samtidigt har också det planerade byggandet ökat betydligt, vilket medfört att Linköping fått en bättre poäng än tidigare.

Arkitektkårens bedömning

Linköping har också i år stärkt sina resultat från arkitektkåren. De kommunanställda arkitekterna ger likt tidigare år starka omdömen om Linköpings kommun. Arkitekterna i privat sektor ger bättre omdöme i år jämfört med förra året men det ska ändå framhållas att den privata sektorn ger svaga omdömen om kommunens arkitekturkompetens, bemötande, dialogklimat, engagemang för arkitektoniska värden och vilja att pröva nya lösningar. Linköpings kommun har potential att komma betydligt högre i den totala jämförelsen, men då måste samarbetet med och dialogen med de privata aktörerna stärkas betydligt.

12. VÄSTERÅS

Västerås har varit med på topp 20 tre av fyra år. Förra året tappade dock Västerås ganska många placeringar och hamnade utanför topplistan.

Byggnade, administrativa rutiner och lagefterlevnad

Orsaken till att Västerås förra året inte kom in på topp 20 var att den offentliga statistiken visade på vissa brister vad gällde byggande, rutiner och lagefterlevnad. Enligt de uppgifter som fanns då hade inte Västerås några tydliga riktlinjer för markanvisningar och använde inte detta instrument. I år framkommer emellertid att detta finns och det ger också ett bra tillskott till Västerås poäng. Det kan för kommande år finnas anledning att se över såväl översiktsplaner som riktlinjer för bostadsförsörjningen om den totala poängen ska kunna bibehållas.

Arkitektkårens bedömning

Arkitektkåren ger genomgående goda omdömen, såväl kommunanställda som privatanställda arkitekter. Det kan till och med noteras att de privatanställda sammantaget ger något högre resultat än de kommunanställda arkitekterna, vilket är ganska ovanligt.

13. LUND

Lund har tidigare legat stabilt bland topp 10 de år som Årets arkitekturkommun genomförts. Trenden har emellertid varit negativ och placeringarna har gått från fjärde till sjätte, åttonde och nu trettonde plats. Förra året konstaterades att det kanske framför allt var att andra kommuner gått framåt och inte att Lund backat som orsakade att placeringen blev sämre. Denna notering kvarstår.

Byggande, administrativa rutiner och lagefterlevnad

När det gäller byggande, rutiner och lagefterlevnad så är resultatet i år helt oförändrat. Lund placerar sig på en delad 29:e plats i detta index (jämför delad 28:e plats förra året). En svaghet synes vara att kommunens övergripande översiktsplanering är – enligt de offentliga uppgifterna – äldre (från 2011). Vidare skulle kommunens riktlinjer för bostadsförsörjningen kunna uppdateras, vilket också skulle ge en bättre bedömning inom detta index.

Arkitektkårens bedömning

Arkitektkåren ger något lägre poäng till Lunds kommun i år jämfört med tidigare. Detta gäller såväl kommunanställda som privatanställda arkitekter. Omdömena är fortsatt mycket goda men Lund tappar från en sjätte till en sextonde plats, vilket framför allt beror på att flera andra kommuner ökat inom detta delindex.

14. UPPSALA

Uppsala var på topp 10 de två första åren som utmärkelsen Årets arkitekturkommun delats ut men placerade sig förra året på plats 12 och i år blir det plats 14. Resultaten för Uppsala är totalt sett i det närmaste oförändrade jämfört med förra året.

Byggande, administrativa rutiner och lagefterlevnad

Indexet som rör byggande, rutiner och lagefterlevnad får något lägre poäng i år. Anledningen till att poängen blir lägre är att det planerade byggandet i relation till långsiktigt flyttnetto blivit lägre. Det är andra året i rad som Uppsala får en lägre poäng i denna del. Det långsiktiga flyttnettot till Uppsala har minskat något i år jämfört med förra året men det planerade bostadsbyggandet har minskat i snabbare takt. Sammantaget ger detta en bild av en minskad aktivitet vad gäller byggtakten för bostäder.

Arkitektkårens bedömning

Arkitektkåren har givit en något högre poäng i år till Uppsala kommun. Det högre resultatet från arkitektkåren väger upp att poängen i delindexet som rör byggande, rutiner och lagefterlevnad går ner. Både privatanställda och kommunanställda arkitekter ger högre omdöme om Uppsala kommun i år jämfört med året innan. Resultaten är i huvudsak bra.

15. STOCKHOLM

Stockholm klättrade förra året upp på topp 20 (plats 11) för första gången. Placeringen i år är något lägre men den totala poängen är i det närmaste oförändrad.

Byggande, administrativa rutiner och lagefterlevnad

Indexet som rör byggande, rutiner och lagefterlevnad ligger kvar på en hög nivå och Stockholm delar här förstaplatsen med Ekerö kommun och Malmö stad. Det är tydligt att Stockholm skapat de grundläggande förutsättningarna vad gäller rutiner och processer som krävs för att nå ett högt resultat samtidigt som också byggande, befolkningsutveckling och byggplaner går i takt.

Arkitektkårens bedömning

Arkitektkårens omdöme är dock svagt. Bland kommunerna på topp 20 ligger Stockholm klart lägst. Nivåerna är i vissa delar knappt godkända. Både kommunanställda och privatanställda arkitekter ger här i jämförelse låga omdömen. De privatanställda pekar särskilt på att bemötandet och dialogklimatet är bristfälligt. Men man pekar också på att kommunens engagemang för att utveckla de arkitektoniska värdena är svagt och att viljan att pröva nya lösningar är svag. Även de kommunanställda arkitekterna pekar på ett något svagt engagemang för att utveckla de arkitektoniska värdena och att viljan att pröva nya lösningar brister.

16. NACKA

Nacka kommun fortsätter att placera sig på topp 20. Det är tredje gången av fyra möjliga. Placeringen är två platser ner jämfört med förra året, vilket beror på att totalpoängen backat något.

Byggande, administrativa rutiner och lagefterlevnad

Nacka kommun stärkte sitt resultat inom aktuellt delindex kraftigt förra året. Detta berodde på att kommunen enligt uppgift hade arbetat med att ta fram flera nya styrdokument, rutiner och policyer. Detta har egentligen inte förändrats till i år. Resultatet blir emellertid något lite lägre i år då vissa styrdokument inte är riktigt lika färska som förra året. Nacka placerar sig emellertid på plats fjorton bland landets samtliga kommuner inom ramen för detta delindex, vilket inte på något sätt är ett dåligt resultat.

Arkitektkårens bedömning

Ska Nacka totalt sett kliva upp ytterligare några placeringar i den totala jämförelsen behöver arkitektkårens omdömen stärkas. Nacka har godkända resultat men ligger ändå näst lägst i detta delindex bland kommunerna på topp 20. Delindexet har stärkts med några tiondelar jämfört med förra året men det är fortsatt så att de privatanställda arkitekterna ger något svaga omdömen om kommunens arbete. Arkitekturkompetensen, engagemanget för att utveckla de arkitektoniska värdena och viljan att pröva nya lösningar ges relativt svaga omdömen av de privatanställda arkitekterna. Kommunen ges dock förhållandevis goda omdömen vad gäller bemötande och dialogklimatet mellan kommunen och privat sektor.

17. JÄRFÄLLA

Järfälla är kvar på topp 20 men har tappat 11 placeringar jämfört med förra året.

Byggande, administrativa rutiner och lagefterlevnad

Den stora orsaken till att Järfälla tappar i det totala indexet är att resultatet avseende byggande, rutiner och lagefterlevnad blivit sämre. Det finns ett tydligt skäl till detta och det är att planerat byggande i relation till långsiktigt flyttnetto försämrats betydligt samtidigt som även påbörjat byggande i relation till planerat byggande gått ner. Effekten är delvis ett resultat av att statistiken får en viss eftersläpning. Järfälla är i en mycket expansiv fas med utbyggnaden av Barkarbystaden. Inflyttningen till kommunen har varit hög de senaste åren och om inte planerat byggande riktigt matchar detta så minskar poängtilldelningen. Samtidigt påverkas också poängen i detta index av i vilken takt byggstarter sker och här kan en lugnare period få genomslag på resultatet.

Arkitektkårens bedömning

Både kommunanställda arkitekter och privatanställda arkitekter ger bra omdöme om Järfälla kommun. De kommunanställda ger i år något lägre omdöme om kommunen medan de privatanställda arkitekterna ger högre omdömen om kommunens arbetet med arkitektur, dialog och engagemang.

18. LULEÅ

Luleå kommun har aldrig tidigare varit bättre än plats 41 men klättrar i år till plats 18.

Byggande, administrativa rutiner och lagefterlevnad

Inom ramen för delindexet rörande byggande, rutiner och lagefterlevnad klättrar Luleå från plats 63 till plats 29. Orsaken till att Luleå stärker sitt resultat och kommer högre upp är att kommunen utvecklat en samlad strategi för arkitekturen i kommunen och arbetar med att få fram en tydlig arkitekturpolicy. Luleå har emellertid potential att stärka sina resultat ytterligare om kommunen arbetar med och uppdaterar befintliga översiktsplaner och riktlinjer för bostadsbyggande – styrdokument som i båda fallen är något äldre.

Arkitektkårens bedömning

Luleå får ett relativt gott omdöme av arkitektkåren och resultatet har stärkts något jämfört med förra året. Det är framför allt de kommunanställda arkitekterna som givit ett bättre omdöme i år även om också de privatanställda ger något högre omdöme. Ska Luleå klättra ytterligare behöver emellertid – enligt de privatanställda arkitekterna – arkitekturkompetensen i kommunen stärkas mycket och kommunens engagemang för att utveckla de arkitektoniska värdena behöver öka.

19. KALMAR

Kalmar var med på topp 20 första året som Årets arkitekturkommun delades ut. De två påföljande åren var inte Kalmar med då antalet omdömen från arkitektkåren var för litet. I år är Kalmar tillbaka och placerar sig på plats 19.

Byggnad, administrativa rutiner och lagefterlevnad

Delindexet rörande byggande, rutiner och lagefterlevnad har stärkts något jämfört med förra året, vilket beror på att kommunen enligt uppgift antagit riktlinjer för markanvisningar. Kalmar skulle kunna stärka sitt resultat ytterligare genom att ta fram en samlad strategi för arkitekturen i kommunen. När det gäller planerat byggande i relation till långsiktigt flyttnetto synes det råda en god balans. Takten på byggstartar i relation till det planerade byggandet skulle dock kunna vara något högre.

Arkitektkårens bedömning

Kalmar får sammantaget ett ganska gott omdöme av arkitektkåren. Detta beror främst på omdömena från kommunanställda arkitekter. De privatanställda arkitekterna synes uppleva att kommunens arkitekturkompetens är bristfällig liksom kommunens vilja att pröva nya lösningar och vara nytänkande.

20. HELSINGBORG

Helsingborg har tagit ett stort kliv upp i årets resultatlista, från plats 57 till plats 20. Resultatet lyfter främst beroende på arkitektkårens bedömning, även om delindexet rörande byggande, rutiner och lagefterlevnad också stärks något.

Byggnad, administrativa rutiner och lagefterlevnad

Delindexet rörande byggande, rutiner och lagefterlevnad stärks något jämfört med förra året. Det ska emellertid framhållas att Helsingborg har långt kvar för att kunna konkurrera med övriga kommuner på topp 20, då kommunen har det klart lägsta resultatet inom detta delindex. Totalt sett ligger Helsingborg på en blygsam 88:e plats bland landets kommuner. Helsingborg skulle kunna stärka sina resultat genom att utveckla en samlad strategi för arkitekturen i kommunen. Men det som framför allt håller resultaten tillbaka är att planerat byggande i relation till långsiktigt flyttnetto är lågt samtidigt som påbörjat byggande i relation till planerat byggande också är lågt. Resultatet indikerar att marknaden för nyproduktion av bostäder är svag. Ska resultaten stärkas behöver planerat byggande öka betydligt och planerna behöver också omsättas i faktisk nyproduktion av bostäder.

Arkitektkårens bedömning

Arkitektkåren ger emellertid mycket goda omdömen om Helsingborgs stad. De privatanställda arkitekterna ger i år betydligt bättre omdöme och poäng till samtliga kvaliteter som bedöms, och även de kommunanställda arkitekterna ger bättre omdöme. Helsingborg placerar sig i detta delindex på plats elva i landet, vilket också är förklaringen till den totalt sett betydligt högre placeringen.

